

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Інститут Математики, Економіки, Механіки

Кафедра соціальної і прикладної психології

Дипломна робота

бакалавра

на тему: «**Психологічні особливості особистості успішного підприємця**»

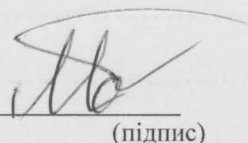
«Psychological features of the personality of a successful entrepreneur»

Виконала: студентка заочної форми навчання

Напряму підготовки 6.030102 Психологія

Стирцева Марія Антонівна

Керівник к.психол.н., доцент Шрагіна Л.І.

(підпис)

Рецензент д.психол.н., професор Чернявська Т. П.

Рекомендовано до захисту:
Протокол засідання кафедри
№ 10 від 29 05 2017 р.

Захищено на засіданні ЕК № 8
протокол № від 29 06 2017 р.
Оцінка добре / с / 80
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Подшивалкіна В.І.

Голова ЕК

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ш/к 593740

Одеса – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ УСПІШНОГО ПІДПРИЄМЦЯ.....	6
1.1. Визначення понять «підприємець» та «успіх» у науковій літературі	6
1.2. Особистісні якості успішного підприємця.....	9
1.3. Способи досягнення успіху у підприємницькій діяльності.....	13
1.4. Особистісні якості, що перешкоджають успіху в бізнесі.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ УСПІШНОГО ПІДПРИЄМЦЯ.....	26
2.1. Організація і методи дослідження.....	26
2.2. Результати дослідження психологічних особливостей особистості успішного підприємця та їх обговорення.....	43
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	58
ДОДАТКИ.....	63

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток підприємництва виступає одним з необхідних умов соціального благополуччя та економічної стабільності будь-якого цивілізованого суспільства. Підприємництво належить до найважливіших напрямів економічного розвитку сучасної України і розглядається як один з факторів соціальної стабільності українського суспільства.

Особливості функціонування підприємництва залежать від багатьох факторів, які можна розділити на зовнішні і внутрішні. Така багатоаспектність визначає міждисциплінарний підхід у вивченні підприємницької діяльності, яка привертає пильну увагу соціологів, культурологів, філософів, економістів, юристів і психологів.

Однак підприємництво виступає особливим типом професійної діяльності, де на перший план виходить його взаємозв'язок з особистістю конкретної людини, тому розвиток підприємництва і характер такого розвитку безпосередньо залежать від активності самого суб'єкта. Ефективність же підприємницької діяльності визначається ступенем її успішності, що передбачає наявність психологічних чинників, які обумовлюють цю успішність. Даний факт підтверджується значним інтересом до підприємництва з боку саме внутрішніх, психологічних особливостей самого підприємця.

Питання психологічної ідентифікації складових успіху нинішніх вітчизняних підприємців стає актуальним при розгляді їх як елемента бізнес-культури суспільства. Визначення зовнішніх кордонів підприємництва в соціальному плані, а так само положення підприємців як нової соціальної групи в соціальній структурі суспільства (співвідношення її з іншими основними групами), неможливо досі чітко позначити через відсутність у вітчизняній науці загальноприйнятих класифікаційних ознак, які лежать в

основі виділення успіху підприємця. Дослідники виділяють бізнесменів як господарських суб'єктів особливого виду в окрему соціально-економічну групу, обмежуючи її певним набором стратифікаційних критеріїв, виходячи з власної теоретичної ідентифікації підприємництва і упускаючи, при цьому, той факт, що в успіху підприємницької діяльності важливу роль відіграють психологічні особливості особистості самого підприємця.

У зарубіжних дослідженнях даний аспект широко і досить повно представлений в роботах М. Вебера, П. Друкера, М. Кассона, А. Коула, М. Пітерса, Ф. Тоссіта, Ф. Хайєка, Р. Хизрич, Й. Шумпетера, Б. Карлоффа і ін. Великий вклад у розвиток психології бізнесу зробили наші співвітчизники Чернявська Т. П., Швалт Ю. М.

При цьому доводиться констатувати, що в даний час науково-теоретичний потенціал, пов'язаний з феноменом успіху підприємницької діяльності, залишається вкрай вузьким. Він потребує розширення своїх кордонів і перш за все з боку психологічного знання.

У зв'язку з цим **метою** дослідження є виявлення психологічних особливостей успішного підприємця.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- 1) на основі теоретичного аналізу літератури визначити поняття «підприємець» і «успіх» у науковій літературі;
- 2) вивчити особистісні якості успішного підприємця та розглянути способи досягнення успіху у підприємницькій діяльності;
- 3) провести емпіричне дослідження психологічних особливостей успішних підприємців.

Об'єктом дослідження є психологія підприємницької діяльності.

Предметом дослідження є психологічні особливості успішного підприємця.

Методи дослідження. З метою вирішення поставлених дослідницьких завдань та для забезпечення об'єктивності дослідження в роботі використана

низка методів, а саме:

а) теоретичні - метод теоретичного аналізу та узагальнення наукових першоджерел за досліджуваною проблематикою;

б) емпіричні - психодіагностичні методики, спрямовані на дослідження психологічних особливостей успішних підприємців:

1. Методика «Лідер» Е. Жарикова та Е. Крушельницького;
2. Методика «КОС» В. В. Синявського і В. А. Федорошина;
3. Методика «Мотивація к успіху» Т. Елерса;
4. Методика «Стрессостійкість» Т. Холмса і Р. Райха;

в) методи математичної обробки.

База дослідження та учасники. Учасниками дослідження виступили діючі підприємці - всього 30 чоловік. За гендерним показником – 23 особи жіночої статі та 7 осіб чоловічої статі. За віковою ознакою - від 18 до 55 років.

Структура роботи: вступ, 2 розділи, висновки, список використаної літератури і додатки в кількості 4 одиниць. Кількість таблиць – 4, рисунків - 4. Список літератури містить 47 джерел, всього у кваліфікаційній роботі сторінок - 73, з них основного тексту - 55.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, можна зробити наступні висновки.

1. Під підприємцем пропонуємо розуміти людини-новатора, рухомого визначанням мотивами, серед яких провідні - бажання домогтися чогось у житті, прагнення зробити щось нове, самоствердитися, стати незалежним; людини, здатного брати на себе відповідальність і здійснювати ініціативну самостійну діяльність в умовах ризику з метою отримання прибутку на основі поєднання особистої вигоди і суспільної користі. Важливим критерієм діяльності підприємця є успішність.

Успіх визначають, як удачу, досягнення хороших результатів у роботі, суспільне визнання. З точки зору психології успіх являє собою досягнення максимального бажаного результату, що полягає, досить часто, в певному матеріальному чи соціальному зростанні.

2. Для того, щоб підприємець був успішним, він повинен мати певні якості, які діляться на два блоки: професіональні, особистісні. До психологічних якостей, що призводить підприємця до успіху пропонуємо відносити: ініціативність, позитивне ставлення до інших, лідерство, відповідальність, організаційні здатності, рішучість в діях, наполегливість. Ці якості повинні підкріплюватися такими: здатність діяти в умовах ризику, здатність ефективно організувати діяльність (роботу) фірми, здатність керувати організацією як системою, вміння ефективно організовувати економічні потоки як всередині організації, так і поза нею, здатність до інтеграції різних законних способів отримання прибутку, здатність отримувати прибуток і розподіляти прибуток, здатність об'єктивно вивчати і виявляти потреби суспільства, вміння працювати з інноваційними проектами і нововведеннями, здатність якісно організувати інноваційну діяльність, вміння будувати цілеспрямований процес переговорів, здатність організувати спрацювання з іншими підприємствами з

вигодою для своєї справи, вміння пропонувати свою продукцію.

На сьогодні способи досягнення успіху у підприємницькій діяльності недостатньо досліджені. Успішність особистості в сфері бізнесу багато в чому залежить від сили мотивації, від наполегливості і від сили бажання досягти успіху. Щоб повністю самореалізуватися і досягти успіху необхідно навчитися оптимальному мислення - приймати реальність як вона є і домагатися найкращих результатів найкращими засобами, діяти з повною віддачею сил. Професійні навички і знання придбати нескладно, набагато складніше виробити необхідні особисті підприємницькі якості.

Для задоволення інтересів суспільства підприємцю необхідно:

- а) вивчити інтереси певної групи людей;
- б) запропонувати якісь способи задоволення існуючих інтересів або вирішення актуальних проблем;
- в) зуміти за допомогою підприємницької активності отримати власну вигоду, дозволяючи соціальну проблему.

Існує ряд особистісних якостей характеру, що заважають людині правильно і успішно жити і діяти. Особистісні особливості можуть бути як корисними, так і шкідливими для людини. До числа цих рис можна віднести зарозумілість, в основі якого може ховатися страх перед власною незахищеністю, боязнь негативних оцінок або завищене уявлення про власну значимість. Інша негативна риса - нетерплячість, яка проявляється в страху перед можливістю втратити час. Люди, заражені подібним страхом, постійно перебувають у стані стресу, намагаються зробити багато за короткий проміжок часу і живуть мріями про майбутнє, не вміючи жити в сьогоденні.

Зовнішнім проявом поведінки таких підприємців буде легка збудливість, грубість, дратівливість, запальність і поспішність у рішеннях. Внутрішні прояви поведінки будуть проявлятися в неспокої, схильності до паніки, дратівливості і примхливості. Ще одна погана схильність - це жадібність. Зовні вона проявляється в егоїзмі, скупості, схильності до

торгашества і заздрості до чужого багатства, а на внутрішньому рівні - в почутті обділеності і ненаситності. Дж. Стівенс вважає, що зовсім позбутися від цих рис характеру неможливо, але їх можна приручити і використовувати на благо собі і людям .

3. На основі нашого дослідження ми виявили психологічні особливості успішного підприємця.

Одне з безперечних позитивних якостей особистості підприємництва - це його лідерські якості. Ми з'ясували що низький рівень лідерських здібностей мають 13% респондентів, середній рівень мають 44% респондентів, 40% респондентів мають високий рівень і тільки 3% респондентів мають дуже високий рівень. Високий рівень лідерських здібностей впливає на успішну діяльність діючих підприємців, але не завжди. Деякі респонденти поєднують у собі низький рівень лідерських здібностей та успішну керівницьку діяльність.

Також з'ясувалось, що дуже високий рівень комунікативних та організаторських здібностей мають 10% респондентів, високий рівень мають 30% респондентів, середній рівень мають 37% респондентів, низький рівень – 10 % респондентів, та рівень нижче середнього мають 10 % респондентів. Це також підтверджує, що для успішного підприємця важливі такі якості, як комунікативність та організаторські здібності.

Провевши методику на виявлення мотивації к успіху, результати показали, що занадто високий рівень виявився у 7% респондентів, помірно високий рівень – 40%, середній рівень у 50% респондентів, низький рівень у 3% респондентів. Ми визначили, що занадто високий та низький рівень мотивації к успіху приводить занадто к низькому ризику, тому успішні підприємці повинні бути готові до високого ризику.

Провевши аналіз результатів по методиці на виявлення рівня стресостійкості, виявилось, що 34% респондентів має велику опірність стресу, 33% респондентів має високу опірність стресу, 23% респондентів має

порогову опірність стресу, 10% респондентів має низьку опірність стресу. Це показує, що на успішну діяльність все єж таки впливає рівень стресостійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агєєв С. Феноменальні люди / С. Агєєв // Експерт Північно-Захід. - 2002. - № 28 (89). - С.110 -118.
2. Акперов І.Г. Психологія підприємництва: навч. сел. / І.Г. Акперов, Ж.В. Масликова. - М.: Фінанси і статистика, 2003. - 649 с.
3. Белікова Е.А. Аналіз основних психологічних якостей успіху підприємців / Е.А. Белікова, А.В Виноградова // Енергетика, інформатика, інновації - 2015 Збірник праць V Міжнародної науково-технічної конференції: в 2 томах. Національний дослідницький університет «МЕІ» (Московський енергетичний інститут), філія в м Смоленську. -2015. - С. 86-88.
4. Бочков Н.И. До історії поняття «підприємець» / Н.И. Бочков // Акмеология. - 2013. - № 1. - С. 145-160.
5. Бусигін А.В. Підприємництво / А.В. Бусигін. - М.: Справа, 2014. - 640 с .
6. Вебер М. Вибрані твори: пров. з нім. / М. Вебер. - М.: Прогрес, 1990. - 948 с.
7. Вєтрова В.Д. Активна особистість як ключ до успіху підприємця / В.Д. Вєтрова // Економіка, наука і освіта в ХХІ столітті Матеріали ІІІ регіональної науково-практичної конференція вчених, студентів і аспірантів. - 2011. - С. 351-353.
8. Вишняківська Е. Стартап: розумні починають - і виграють [Текст] / Е. Вишняківська // Наука і життя. М. - 2012. - N 9. - С. 19-20.
9. Ігнатова І. В. Соціально-психологічні аспекти підприємств-нізації успіху / І.В. Ігнатова // Праця і соціальні відносини. - 2010. - № 11. - С. 110-118.
10. Колініченко І.А. Уявлення про мораль і успіху в повсякденній свідомості майбутніх підприємців / І.А. Колініченко // Психологія навчання. - 2008. - № 6. - С. 14-26.
11. Коновалова О.В. Особливості образу світу підприємців / О.В. Коновалова // Психологія і педагогіка: методика та проблеми практичного! Застосування. - 2008. - № 4-1. - С. 131-136.

12. Кулаковський Т. Ю. належно оцінювання можливий підприємця як один із кроків до підприємницького успіху / Т. Ю. Кулаковський // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. - 2013. - № 1. - С. 279-283.
13. Ліб І.І. Психологічні особливості підприємців: теоретичний аналіз / І.І. Ліб // Вісник Одеського національного університету. Психологія. - 2012. - Т. 17. - № 3. - С. 98-105.
14. Морозова В.С. Розвиток феномена «підприємництво» в зарубіжній і російській науці і практиці / В.С. Морозова // Вісник Костромського державного університету ім. Н.А. Некрасова. Серія: Педагогіка. Психологія. Соціальна робота. Ювенологія. Соціокінетика. - 2012. - Т. 18. - № 4. - С. 94-97.
15. Муравйов А.І. Підприємництво / А.І. Муравйов, А.М. Ігнат'єв, А.Б. Крутик. - СПб .: Лань, 2001. - 696 с.
16. Найт Ф.Х. Ризик, невизначеність і прибуль / Ф.Х. Найт. - М .: Справа, 2003. - 360 с.
17. Павлова В. А. Управління Стратегічним потенціалом успіху підприємства / В. А. Павлова, Н. В. Потупало // Європейський вектор економічного розвитку. - 2015. - № 2. - С. 166-176.
18. Переп'юлкін О. В. Російський підприємець: штрихи до соціального портрету / О. В. Перепелкин // Соціологічні дослідження. - 1995. - № 2. - С. 36-39.
19. Проценко А. А. Успіх в оціночному дискурсі підприємництва / А. А. Проценко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Теорія культури и філософія науки. - 2011. - № 958 (2), вип. 45. - С. 119-124.
20. Радаєв В.В. Російські підприємці - хто вони? / В.В. Радаєв // Економічні реформи в Росії. - 1994. - № 5. - С. 5.
21. Слижевский А.К. Соціально-психологічний портрет особистості підприємця / А.К. Слижевский, А.Н. Слижевский // Інноваційна економіка і суспільство. -

2016. - № 3. - С. 102-107.
22. Співак В.А. Наукове моделювання та врахування людського чинника у відносинах бізнес-організацій як ключовий фактор успіху / В.А. Співак // Російське підприємництво. - 2016. - Т. 17. - № 22. - С. 3265-3282.
 23. Способи досягнення успіху. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://psytheater.com/sposoby-dostizheniya-uspeha.html>.
 24. Форд Г. Моє життя, мої досягнення [Текст] / Г. Форд; пер. з англ. Е.А. Бакушева. - Мн : "Попурі", 2007. - 352 с.
 25. Ханова З.Г. Акмеологические характеристики успішного підприємця / З.Г. Ханова // Вісник Донського державного технічного університету. - 2011. - Т. 11. - № 7 (58). - С. 1120-1126.
 26. Цівін К. Помилки підприємця - це дорога до успіху / К. Цівін // Управління персоналом. - 2012. - № 18. - С. 42-49.
 27. Чернявська Т. П. Оцінювання керівників бізнес-організацій / Т. П. Чернявська // Наука і освіта. - 2013. - № 5. - С. 20-24.
 28. Чернявська Т. П. Психологічні особливості лідерства в бізнесі / Т. П. Чернявська // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. - 2013. - Вип. 45 (1). - С. 260-269.
 29. Чернявська Т. П. Психологічне забезпечення ефективної комунікації в бізнесі / Т. П. Чернявська // Вісник Одеського національного університету. Психологія. - 2012. - Т. 17, Вип. 9. - С. 222-231.
 30. Щербатих Ю.В. Психологія підприємництва і бізнесу: Навчальний посібник / Ю.В. Щербатих. - СПб .: Пітер, 2008. - 304 с.
 31. С.А. Шапиро. Управление трудовой карьерой как механизм развития персонала организации Монография. - М.: РХТУ им Д.И. Менделеева, 2012 – 195 с.
 32. Елерс Т. Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху. Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://psycabi.net/testy/271-metodika-diaagnostiki-lichnosti-na-motivatsiyu-k-uspekhu-t-elsa-oprosnik-t>

elersa-dlya-izucheniya-motivatsii-dostizheniya-uspekha

(дата звернення:04.05.2017).

- 33.Холмс Т., Раге Р. Методика на стресостійкість та соціальної адаптації. Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу:<http://psycabi.net/testy/629-test-na-stressoustojchivost-metodika-opredeleniya-stressoustojchivosti-i-sotsialnoj-adaptatsii-kholmsa-i-rage>(дата звернення 06.05.2017).
- 34.Карташова Е. В. Групи стресостікості. Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу:<http://stanzdorovei.ru/zdoroviie-obraz/stressoustojchivost-i-sposoby-ee-trenirovki.html>(дата звернення06.05.2017).
- 35.Навчальні матеріали онлайн. Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу:
<http://pidruchniki.com/17370921/menedzhment/liderstvo> (дата звернення 04.05.2017).
- 36.Жариков Е., Крушельницький Е. Методика «Лідер». Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://azps.ru/tests/2/lider.html> (дата звернення 10.05.2017).
- 37.Ларіна В. М. Комунікативна компетентність студентів на різних курсах навчання в медичному вузі // Молодий вчений. - 2016. - № 20. - С. 631-635
Асріян О. Б. Комплаєнс як результат комунікативної компетентності лікаря // Тихоокеанський медичний журнал. - 2016. - № 4. - С. 93-97.
- 38.Бистрова Е. А. Комунікативна методика в формуванні комунікативних навичок // Виховання в дитячому садку. - 1996. - № 1. - С. 3-8.
- 39.Голубєва Е. А. Диференціальний підхід до здібностей і уподобань // Психологічний журнал. - 1989. - Т. 10 - № 4. - С. 75.
- 40.Дубінін Л. А. Розвиток у дітей комунікативних здібностей // Навчання і виховання. - 2005. - № 10. - С. 3-11.
- 41.Колкер Я. М., Устинова Е. С. Мовні здібності: як їх формувати? // Виховання в школі. - 2010. - № 4 - С. 30-33.
- 42.Леонтьєв А. А. Педагогічне спілкування. - М.: Знання, 1979. - 94 с.
- 43.Мясищев В. Н. Про взаємозв'язок спілкування, відносини і спілкування як

- проблемі загальної та соціальної психології. - СПб.: Мова, 2010. - С. 34.
- 44.Самохвалова А. Г. Комунікативні труднощі дитини. Проблеми, діагностика, корекція. - СПб.: Мова, 2011. - 432 с.
- 45.Смирнова Е. А. Формування комунікативної компетентності: Теорія і практика проблеми. Монографія. - Шуя: Видавництво «Весть», 2006. - 132 с.
- 46.46.Щербатих Ю. В. Особистісні якості, що сприяють успіху в бізнесі. Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: <http://www.no-stress.ru/Uchebniki/buisness/person-business/business-person.html> (дата звернення 10.05.2017).
- 47.Синявський В. В., Федоришин Б. А. Методика «КОС». Електрон. аналог друк. вид.: режим доступу: http://studopedia.ru/8_167670_test-metodika-otsenki-kommunikativnih-i-organizatorskih-sklonnostey-kos-.html (дата звернення 10.05.2017).

ДОДАТКИ

Додаток А

Питання методики «Лідер».

1. Чи часто ви буваєте в центрі уваги оточуючих? а) так, б) немає.
2. Чи вважаєте ви, що багато хто з оточуючих вас людей займають більш високе положення по службі, ніж ви? а) так, б) немає.
3. Перебуваючи на зборах людей, рівних вам по службовому становищу, відчуваєте ви бажання не висловлювати своєї думки, навіть коли це необхідно? а) так, б) немає.
4. Коли ви були дитиною, подобалося вам бути лідером серед однолітків?
а) так, б) немає.
5. Чи відчуваєте ви задоволення, коли вам вдається переконати когось у чомусь? а) так, б) немає.
6. Чи трапляється, що вас називають нерішучою людиною? а) так ", б) немає.
7. Чи згодні ви з твердженням: «Все найкорисніше у світі є результат діяльності невеликого числа видатних людей»?
а) так, б) немає.
8. Чи відчуваєте ви нагальну необхідність у пораднику, який міг би спрямувати вашу професійну активність?
а) так, б) немає.
9. Чи втрачали ви іноді холонокровність у розмові з людьми? а) так, б) немає.
10. Чи приносить вам задоволення бачити, що оточуючі побоюються вас?
а) так, б) немає.
11. Чи намагаєтесь ви займати за столом (на зборах, в компанії і т.п.) таке місце, яке дозволяло б вам бути в центрі уваги і контролювати ситуацію? а) так, б) немає.

12. Чи вважаєте ви, що робите на людей значне (імпозантна) враження? а) так, б) немає.
13. Чи вважаєте ви себе мрійником? а) так, б) немає.
14. Губитеся ви, якщо люди, що оточують вас, висловлюють незгоду з вами?
а) так, б) немає.
15. Чи траплялося вам за особистою ініціативою займатися організацією робочих, спортивних та інших команд і колективів? а) так, б) немає.
16. Якщо те, що ви намітили, не дало очікуваних результатів, то ви:
а) будете раді, якщо відповідальність за цю справу покладуть на кого-небудь іншого;
б) візьмете на себе відповідальність, і самі доведете справу до кінця.
17. Яке з цих двох думок вам ближче:
а) справжній керівник повинен вміти сам робити ту справу, якою він керує, і особисто брати участь в ньому;
б) справжній керівник повинен тільки вміти керувати іншими і не обов'язково робити справу сам.
18. З ким ви вважаєте за краще працювати?
а) з покірними людьми,
б) з незалежними і самостійними людьми.
19. Чи намагаєтеся ви уникати гострих дискусій? а) так, б) немає.
20. Коли ви були дитиною, чи часто ви стикалися з владністю вашого батька?
а) так, б) немає.
21. Чи вмієте ви в дискусії на професійну тему залучити на свою сторону тих, хто раніше був з вами не згоден? а) так, б) немає.
22. Уявіть собі таку сцену: під час прогулянки з друзями по лісі ви втратили дорогу. Наближається вечір, і потрібно приймати рішення. Що ви будете робити?
а) дасте можливість прийняти рішення найбільш компетентному з вас;
б) просто не будете нічого робити, розраховуючи на інших.

23. Є таке прислів'я: «Краще бути першим на селі, ніж останнім в місті». Чи справедливим є вона? а) так, б) немає.
24. Чи вважаєте ви себе людиною, який впливає на інших?
а) так, б) немає.
25. Чи може невдача в прояві ініціативи змусити вас більше ніколи цього не робити? а) так, б) немає.
26. Хто, на ваш погляд, справжній лідер?
а) самий компетентна людина;
б) той, у кого найсильніший характер.
27. Чи завжди ви намагаєтеся зрозуміти і по гідності оцінити людей?
а) так, б) немає.
28. поважаєте ви дисципліну? а) так, б) немає.
29. Який з наступних двох керівників для вас важливіше?
а) той, який все вирішує сам;
б) той, який завжди радиться і прислухається до думок інших.
30. Який з наступних стилів керівництва, на вашу думку, найкращий для роботи установи того типу, в якому ви працюєте?
а) колегіальний, б) авторитарний.
31. Чи часто у вас створюється враження, що інші зловживають вами?
а) так, б) немає.
32. Який з наступних двох «портретів» більше нагадує вас?
а) людина з гучним голосом, виразними жестами, за словом в кишеню не полізе;
б) людина зі спокійним, тихим голосом, стриманий, задумливий.
33. Як ви поведете себе на зборах і нараді, якщо вважаєте вашу думку єдино правильним, але інші з ним не згодні?
а) промовчу, б) буду відстоювати свою думку.
34. підпорядковується ви свої інтереси і поведінку інших людей справі, якою займаєтеся? а) так, б) немає.

35. Чи виникає у вас почуття тривоги, якщо на вас покладено відповідальність за якусь важливу справу? а) так, б) немає.

36. Що б ви хотіли?

а) працювати під керівництвом хорошої людини;

б) працювати самостійно, без керівника.

37. Як ви ставитеся до твердження: «Для того щоб сімейне життя було хорошою, необхідно, щоб рішення в сім'ї приймав один з подружжя»?

а) згоден, б) не згоден.

38. Чи траплялося вам купувати що-небудь під впливом думки інших людей, а, що не виходячи з власної потреби? а) так, б) немає.

39. Чи вважаєте ви свої організаторські здібності хорошими? а) так, б) немає.

40. Як ви поведетеся, зіткнувшись з труднощами?

а) у мене опускаються руки;

б) у мене з'являється сильне бажання їх подолати.

41. Чи робите ви закиди людям, якщо вони цього заслуговують? а) так, б) немає.

42. Чи вважаєте ви, що ваша нервова система здатна витримати життєві навантаження? а) так, б) немає.

43. Як ви вчините, якщо вам запропонують зробити реорганізацію вашого закладу?

а) введу потрібні зміни негайно;

б) буду поспішати і спочатку все ретельно обміркую.

44. Чи зумієте ви перервати занадто балакучого співрозмовника, якщо це необхідно? а) так, б) немає.

45. Чи згодні ви з твердженням: «Для того щоб бути щасливим, треба жити непомітно»? а) так, б) немає.

46. Чи вважаєте ви, що кожна людина повинна зробити що-небудь видатне?

а) так, б) немає.

47. Ким ви хотіли б стати?

- а) художником, поетом, композитором, вченим;
- б) видатним керівником, політичним діячем.

48. Яку музику вам приємніше слухати?

- а) могутню і урочисту,
- б) тиху і ліричну.

49. Чи відчуваєте ви хвилювання, чекаючи зустрічі з важливими і відомими людьми? а) так, б) немає.

50. Чи часто ви зустрічали людей з більш сильною волею, ніж ваша? а) так, б) немає.

Додаток Б

Питання методики «КОС».

Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?

Чи часто Вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?

Чи довго Вас турбує почуття образи, заподіяне Вам кимось із Ваших товаришів?

Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації?

Чи є у Вас прагнення до встановлення нових знайомств з різними людьми?

Чи подобається Вам займатися громадською роботою?

Чи вірно, що Вам приємніше і простіше проводити час з книгами або за яким-небудь іншим заняттям, ніж з людьми?

Якщо виникли будь-які перешкоди в здійсненні Ваших намірів, чи легко Ви відступаєте від них?

Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші Вас за віком?

Чи любите Ви придумувати і організовувати зі своїми товаришами різні ігри та розваги?

Чи важко Ви включаєтеся в нову для Вас компанію?

Чи часто Ви відкладаєте на інші дні ті справи, які потрібно було б виконати сьогодні?

Чи легко Вам вдається встановлювати контакти з незнайомими людьми?

Чи прагнете Ви домагатися, щоб Ваші товариші діяли відповідно з Вашою думкою?

Чи важко Ви освоюєтеся в новому колективі?

Чи вірно, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх обов'язків, зобов'язань?

Чи прагнете Ви при слушній нагоді познайомитися і поговорити з новою

людиною?

Чи часто у вирішенні важливих справ Ви приймаєте ініціативу на себе?

Чи дратують Вас оточуючі люди і чи хочеться Вам побути на самоті?

Чи правда, що Ви зазвичай погано орієнтуєтесь в незнайомій для Вас обстановці?

Чи подобається Вам постійно знаходитися серед людей?

Чи виникає у Вас роздратування, якщо Вам не вдається закінчити розпочату справу?

Чи відчуваєте Ви почуття утруднення, незручності, якщо доводиться проявити ініціативу, щоб познайомитися з новою людиною?

Чи правда, що Ви втомлюєтесь від частого спілкування з товаришами?

Чи любите Ви брати участь у колективних іграх?

Чи часто Ви проявляєте ініціативу при вирішенні питань, які зачіпають інтереси Ваших товаришів?

Чи правда, що Ви відчуваєте себе невпевнено серед малознайомих Вам людей?

Чи вірно, що Ви рідко прагнете довести свою правоту?

Чи вважаєте Ви, що Вам не дуже важко внести пожвавлення в малознайому Вам компанію?

Чи приймаєте ви участь у громадській роботі в школі?

Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?

Чи вірно, що Ви не прагнете відстоювати свою думку або рішення, якщо воно не було відразу прийняте Вашими товаришами?

Чи відчуваєте Ви себе невимушено, потрапивши в незнайому Вам компанію?

Чи охоче Ви приступаєте до організації різних заходів для своїх товаришів?

Чи правда, що Ви не відчуваєте себе досить упевненим і спокійним, коли доводиться говорити що-небудь великій групі людей?

Чи часто Ви спізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?

Чи вірно, що у Вас багато друзів?

Чи часто Ви соромитесь, відчуваєте незручність при спілкуванні з малознайомими людьми?

Чи правда, що Вас лякає перспектива опинитися в новому колективі?

Чи правда, що Ви не дуже впевнено відчуваєте себе в оточенні великої групи своїх товаришів?

Додаток В

Питання методики «Мотивація к успіху»

Якщо між двома варіантами є вибір, його краще зробити швидше, ніж відкласти на потім.

Якщо помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання, я легко дратуюся.

Коли я працюю, це виглядає так, ніби я ставлю на карту все.

Якщо виникає проблемна ситуація, найчастіше я приймаю рішення одним з останніх.

Якщо два дні поспіль у мене немає справи, я втрачаю спокій.

В деякі дні мої успіхи нижче середніх.

Я більш вимогливий до себе, ніж до інших.

Я доброжелательнее інших.

Якщо я відмовляюся від складного завдання, згодом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.

В процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.

Старанність - це не основна моя риса.

Мої досягнення в роботі не завжди однакові.

Інша робота приваблює мене більше тієї, якої я зайнятий.

Осуд стимулює мене сильніше похвали.

Знаю, що колеги вважають мене діловою людиною.

Подолання перешкод сприяє тому, що мої рішення стають більш категоричними.

На моєму честолюбстві легко зіграти.

Якщо я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.

Виконуючи роботу, я не розраховую на допомогу інших.

Іноді я відкладаю на завтра те, що повинен зробити сьогодні.

Потрібно покладатися тільки на самого себе.

У житті небагато речей важливіше грошей.

Якщо мені треба буде виконати важливе завдання, я ніколи не думаю ні про що інше.

Я менш честолубний, ніж багато інших.

В кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.

Якщо я розташований до роботи, роблю її краще і більш кваліфіковано, ніж інші.

Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, здатними наполегливо працювати.

Коли у мене немає роботи, мені не по собі.

Відповідальну роботу мені доводиться виконувати частіше за інших.

Якщо мені доводиться приймати рішення, намагаюся робити це якомога краще.

Іноді друзі вважають мене ледачим.

Мої успіхи в якійсь мірі залежать від колег.

Протидіяти волі керівника безглуздо.

Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.

Якщо у мене щось не ладиться, я стаю нетерплячим.

Зазвичай я звертаю мало уваги на свої досягнення.

Якщо я працюю разом з іншими, моя робота більш результативна, ніж у інших.

Чи не доводжу до кінця багато, за що беруся.

Заздрю людям, які не завантаженим роботою.

Чи не заздрю тим, хто прагне до влади і положенню.

Якщо я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти піду на крайні заходи.

Додаток Д

Питання методики «Стресостійкість»

Смерть чоловіка (дружини).

Розлучення.

Роз'їзд подружжя (без оформлення розлучення), розрив з партнером.

Тюремне ув'язнення.

Смерть близького члена сім'ї.

Травма або хвороба.

Одруження, весілля.

Звільнення з роботи.

Примирення подружжя.

Вихід на пенсію.

Зміна в стані здоров'я членів сім'ї.

Вагітність партнерки.

Міжстатеві проблеми.

Поява нового члена сім'ї, народження дитини.

Реорганізація на роботі.

Зміна фінансового становища.

Смерть близького друга.

Зміна професійної орієнтації, зміна місця роботи.

Посилення конфліктності відносин з чоловіком.

Позика або позика на велику покупку (наприклад, будинки).

Закінчення терміну виплати позики або позики, що ростуть борги.

Зміна посади, підвищення службової відповідальності.

Син або дочка покидають будинок.

Проблеми з родичами чоловіка (дружини).

Видатне особисте досягнення, успіх.

Чоловік кидає роботу (або приступає до роботи).

Початок або закінчення навчанням навчальному закладі.

Зміна умов життя.

Відмова від якихось індивідуальних звичок, зміна стереотипів поведінки.

Проблеми з начальством, конфлікти.

Зміна умов або годин роботи.

Зміна місця проживання.

Зміна місця навчання.

Зміна звичок, пов'язаних з проведенням дозвілля чи відпустки.

Зміна звичок, пов'язаних з віросповіданням.

Зміна соціальної активності.

Позика або позика для покупки менш крупних речей (машини, телевізора).

Зміна індивідуальних звичок, пов'язаних зі сном, порушення сну.

Зміна числа живуть разом членів сім'ї, зміна характеру і частоти зустрічей з іншими членами сім'ї.

Зміна звичок, пов'язаних з харчуванням (кількість споживаної їжі, дієта, відсутність апетиту і т. П.).

Відпустка.

Різдво, зустріч Нового року, день народження.

Незначне порушення правопорядку (штраф за порушення правил вуличного руху).